

AMEA-nın ümumi yığıncağı

Azərbaycan elminin növbəti hesabatı

Fevralın 20-də AMEA-nın Rəyasət Heyətinin binasında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Ümumi yığıncağı keçirilib.

Məclisdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Humanitar siyasət, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdiri Fərəh Əliyeva, elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev, Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri Anar İsgəndərov, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının sədri Famil Mustafayev, Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktotı Raimkulova, Türkiyə Elmlər Akademiyasının prezidenti professor Müzəffər Şəkər (onlayn), ÇXR

ilk dəfə olaraq İnsan Resursları Elmmetrik Məlumatlar Bazası, Rəqəmsal Elmi İnformasiya Resursları Sistemi yaradılaraq hər bir əməkdaşın elmi fəaliyyətinin elmmetrik reallığı və istinad göstəricilərinin müəyyən edilməsi mexanizmi formalaşdırılıb. Azərbaycan dilinin dil korpusunun işlənməsi sahəsində addımlar atılıb. Sözlərin Universal Funksionallıqla İşlənməsi sistemi əsasında SUFİ işlək robot modeli işə salınıb.

Akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, dövlətimizin başçısının təsdiq etdiyi

Honkonq Kore Akademiyasının İdarə Heyətinin üzvü professor Li Lei (onlayn), AMEA-nın Rəyasət Heyətinin üzvləri, deputatlar, akademiyanın həqiqi və müxbir üzvləri, AMEA-nın və əhatə etdiyi elmi müəssisə və təşkilatların direktorları, ali təhsil müəssisələrinin rektorları, respublika üzrə 2024-cü il ərzində əldə edilmiş mühüm elmi nəticələrin müəllifləri iştirak ediblər.

Əvvəlcə 2024-cü ilin yekunlarına həsr edilmiş elmi nailiyyətlər sərgisinə baxış olub.

Ümumi yığıncaqda AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəylinin “Akademiyada təməl islahatlardan – İnkişaf Konsepsiyasına və Yol Xəritəsinə” mövzusunda məruzəsi dinlənilib. Bu il martın 27-də AMEA-nın yaradılmasının 80 illiyinin tamam olduğunu bildiren AMEA prezidenti akademiyanın tarixinə nəzər salıb.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycanı rəhbərlik etdiyi 1969–1982-ci illərin ölkəmizdə akademiya quruculuğunun intibah dövrü olduğunu deyən akademik İsa Həbibbəyli sonrakı 1983-1993-cü illərdə Azərbaycan cəmiyyətinin digər sahələrində olduğu kimi, Elmlər Akademiyasında da tədrisən enmə və tənəzzülə meyil proseslərinin müşahidə edilməyə başladığını, nəhayət, 1991-1993-cü illərdə böhran həddinə çatdığını söyləyib. Bildirib ki, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin 1993-cü ildən siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonrakı 2003-cü ilə qədərki mərhələ yəni-dən təşkilatlanma və Milli Elmlər Akademiyasının quruculuğu dövrü kimi tarixdə iz salıb.

Məruzədə qeyd olunub ki, akademiyanın inkişafında 2003–2022-ci illər modernləşdirilmə dövrü, 2022-ci ilin oktyabr ayından başlanan yeniləşmə və islahatlar mərhələsi kimi səciyyələndirilə bilər.

AMEA prezidenti akademiya 2022-ci ildən etibarən bir çox əsas istiqamətlərdə yeniləşmə və islahatların həyata keçirildiyini, akademik elmdə məzmunca müstəqil dövlətimizin ön mövqeyə çıxardığı reallıqlara dair tədqiqatları daha da genişləndirmək və möhkəmləndirmək üçün addımlar atıldığını söyləyib. Bildirib ki, sivilizasiyaların inkişafı və ölkəmizin siyasi-tarixi reallıqlarına əsaslanan, azərbaycançılıq üstündə köklənmiş dövrləşdirmə konsepsiyası işlənib-hazırlanıb. Azərbaycan ədəbiyyatının, tarixinin, milli-mədəniyyətinin, Azərbaycan dilinin çoxəsrlik ortaqlıq inkişaf mərhələləri müəyyənəldirilib.

Həmçinin Azərbaycan elmi tarixində ilk dəfə olaraq milli fəlsəfə anlayışı elmi dövrüyyəyə gətirilib, materialist fəlsəfə ilə yanaşı, idealist fəlsəfənin də öyrənilməsinin nümunələri meydana qoyulub.

Beynəlxalq əlaqələrə də toxunan məruzəçi akademiyanın 80 illik inkişafı tarixində ilk dəfə olaraq Beynəlxalq Elmi Şura, Beynəlxalq Akademiyalararası Tərəfdaşlıq Akademiyası, Asiya Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyası kimi təşkilatların üzvü olduğunu, həmin qurumların Baş assambleyalarının rəhbər heyətlərinin seçkilərində səsvərmə hüququna malik olan elmi təşkilat statusunda təmsil olunduğunu, elm sahəsində dünyada gedən prosesləri, yeni çağırışları yaxından öyrənmək imkanı qazandığını bildirib.

Akademik İsa Həbibbəyli AMEA-da yeniləşmə və islahatlar dövründə elektron hərəkətə start verilməsinə də diqqət çəkib. Qeyd edib ki, AMEA Rəyasət Heyəti aparatında yaradılan Elektron Akademiya şöbəsi vasitəsilə akademiyanın elmi bölmələrinə və elmi-tədqiqat institutlarına aid 31 elmi jurnaldan 21-nin elektron bazası istifadəyə verilib. Akademiyanın tarixində

Rəqəmsal İnkişaf Konsepsiyasının qarşıya qoyduğu tələblər əsasında Humanitar və İctimai Elmlər sferasında süni intellekt-dən və rəqəmsal texnologiyalardan istifadə edilməsi üçün əlavə tədbirlər hazırlanaraq həyata keçirilməkdədir.

Sonra çıxış edən elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev bildirib ki, ikipilləli doktorantura proqramlarının mahiyyəti kökündən dəyişməli və ən qısa müddətdə kredit əsaslı və strukturlaşdırılmış doktorantura pilləsi hazırlanmalıdır. Nazir müəssisələr tərəfindən Elm və Təhsil Nazirliyinə təqdim edilən faktiki qəbul sayının (doktorant qəbuluna görə) müdafiə edənlərin sayından çox olduğunu deyib. Bildirib ki, elmi-tədqiqat müəssisələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün Ali Attestasiya Komissiyası ilə birlikdə müəyyən addımlar atılıb.

“Elmi dərəcə ilə elmi fəaliyyət arasındakı əlaqəni ciddi şəkildə monitorinq etməyə başlamışıq. Elmi dərəcəsi olan şəxslərin statusu yox, sonrakı fəaliyyəti daha çox diqqətimizdədir. Otuz-otuz beş yaşında elmi adı alan alim bütün ömrü boyu bu addan istifadə etməməlidir. Bütün bunlar artıq razılaşdırma mərhələsində olan yeni dövlət proqramında öz əksini tapacaq”, - deyər Emin Əmrullayev əlavə edib.

O, həmçinin fəlsəfə və elmlər doktoru proqramları üzrə həyata keçirilən elmi kadr hazırlığı prosesinin müasir tələblərə uyğun təşkili və bu sahədə təhsil formasının yenilənməsinə dair zəruri tədbirlərin görülməsinə ehtiyac olduğunu qeyd edib.

Elm və təhsil naziri Azərbaycanla bağlı tədqiqatlar aparən sosial və humanitar sahələr üzrə alimlərin stimullaşdırılmasının vacibliyini vurğulayıb. Qeyd edib ki, nəticəyönümlü maliyyələşmə yeni hazırlanmaqda olan dövlət proqramının əsasını təşkil edir: “Elmi fəaliyyətin nəticəsinə söykənən maliyyələşmə ən ədalətli sistemdir. Ayırı-ayrı layihələrin, təqaüdlərin müxtəlif elmi fəaliyyətlərə yönəlməsi müəssisələr və alimlərə verilməsi planlaşdırılır”.

Emin Əmrullayev yeni fəaliyyətə başlayan Qarabağ Universitetində nəticəyə əsaslanan maliyyələşmənin artıq tərtib edildiyini söyləyib.

Nazir, həmçinin son iki il ərzində ali təhsil müəssisələrinin reytinglərdə irəliləməsinə yüksək qiymətləndirib. Azərbaycanda elm sahəsində aparılan islahatlardan danışan Emin Əmrullayev ali təhsil və elmi müəssisələr arasındakı əlaqələrə toxunub. Nazir müvafiq sferada aparılan islahatlar, həyata keçirilən kompleks tədbirlər nəticəsində elm və təhsilin keyfiyyətə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyduğunu, elmi məhsuldarlığın yüksəldiyini, müsbət təzahürlərin müşahidə olunduğunu və ölkəmizin beynəlxalq reytinglərdə irəlilədiyini diqqətə çatdırıb.

Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktotı Raimkulova və isə çıxışında rəhbəri olduğu qurumun AMEA ilə birgə müxtəlif konfrans və seminarlar keçirdiyini söyləyib.

“Türk dünyasının görkəmli elm və incəsənət xadimləri haqqında AMEA tərəfindən nəşr olunmuş kitablardan böyük və zəngin bir kitabxana yaratmaq mümkündür”, - deyər vurğulayan Aktotı Raimkulova Parisdə UNESCO çərçivəsində Türk dünyasının ilk ensiklopedik əsəri “Divanü lüğət-it-türk” kitabının təqdimatına görə akademiya rəhbərliyinə minnətdarlığını bildirib. Qeyd edib ki, bu gün Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu AMEA ilə birlikdə Bakıda Birinci Türkoloji Qurultayın 100 illiyinin yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün hazırlıq işləri görür.

Aktotı Raimkulova əməkdaşlıq perspektivləri, aşıq sənətinə dair təşkil oluna-caq beynəlxalq elmi konfrans haqqında danışıb, Azərbaycan alimlərini bu konfransda fəal iştirak etməyə çağırıb. O, Azərbaycan, Türkiyə, Özbəkistan, Qırğızistan, Qazaxıstan və Türkmənistan alimlərinin sıx əməkdaşlığı sayəsində qarşılıqlı əlaqələrin gücləndirilməsi və inkişafına, bundan sonra da mədəni və elmi təşəbbüslərin genişlənməsinə inamını bildirib.

Daha sonra AMEA-nın akademik-katibi akademik Arif Həşimovun “2024-cü Akademik ilin elmi hesabatı” mövzusunda məruzəsi dinlənilib.

“AMEA-nın İnkişaf Konsepsiyası və Yol Xəritəsi” layihəsi haqqında çıxış edən işçi qrupunun rəhbəri, AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Elm və təhsil şöbəsinin

müdiri filologiya elmləri doktoru Sərxan Xavəri qeyd edib ki, müzakirəyə təqdim edilən “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 2025–2030-cu illər İnkişaf Konsepsiyası və Yol Xəritəsi” iki əsas bölmədən ibarətdir.

Birinci bölmədə global çağırışlar, dünya elminin yeni inkişaf meyilləri, ictimai və humanitar elmlərin yeni inkişaf trendləri, konsepsiyanın əsaslandırılması, hədəfləri, məqsəd və vəzifələri, akademiyanın tarixi inkişaf xronikası və yeni hüquqi statusu, elmi-təşkilati fəaliyyəti üzrə Yol Xəritəsinin əsas istiqamətləri yer alıb. Bunlardan əlavə, konsepsiyanın icrası üzrə zaman ardıcılığı, icra və icraya nəzarət mexanizmləri, monitorinq sistemi, nəticə indikatorları öz əksini tapıb. O vurğulayıb ki, bütövlükdə konsepsiyanın birinci bölməsini yaxın beş il müddətində akademiya inkişaf proseslərini effektiv və davamlı təşkil etmək üçün elmi-fəlsəfi çərçivə sənədi kimi dəyərləndirmək mümkündür.

S.Xavəri diqqətə çatdırıb ki, konsepsiyada onun hazırlanması və icrası zərurəti qlobal, regional və lokal səviyyələrdə olmaqla 3 mühüm amillə izah olunur. Birinci amil müasir dünyanın qlobal inkişaf tendensiyaları, ikinci amil ölkəmizin və regionun yeni geosiyasi reallıqları, üçüncü amil isə respublikada elmin yeni inkişaf mərhələsi ilə bağlıdır.

Məruzəçi bildirib ki, konsepsiyanın ikinci bölməsi “Yol Xəritəsi”dir və burada akademiyanın inkişafı ilə bağlı müəyyən-ləşdirilən hədəflərə çatmaq üçün çoxsaylı və çoxçeşlidli tədbirlər əksini tapıb.

“Konsepsiyanın əsas fəlsəfi platformasını gələcəyi görmə metodologiyası təşkil edir. Konsepsiyada bu metodologiyaya əsaslanaraq yaxın beş ildə elmin inkişafı üzrə mümkün ssenarilər araşdırılmış, onlara hazır olmaq üçün strategiyalar müəyyən-ləşdirilib, onların icrası mexanizmləri hazırlanıb. Konsepsiyanın və Yol Xəritəsinin icrasına akademiyanın 6 elmi bölmə, 2 regional bölmə, 10 elmi-tədqiqat müəssisəsi, 2 regional elmi mərkəzi, 4 təşkilat, 16 Rəyasət Heyəti şöbəsi olmaqla cəmi 40 qurumu icraçı qismində cəlb olunub”, - deyər alim diqqətə çatdırıb.

Daha sonra AMEA-nın vitse-prezidenti akademik İradə Hüseynova, Elm və Təhsil Nazirliyinin İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun baş direktoru akademik Əli Abbasov və Gənclər üçün Prezident mü-kafatçısı, Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun doktorantı Mircavid Ağalarovun çıxışları dinlənilib. Həmçinin Türkiyə Elmlər Akademiyasının (TÜBA) prezidenti professor Müzəffər Şəkər və ÇXR Honkonq Kore Akademiyasının İdarə Heyətinin üzvü professor Li Leinin onlayn çıxışları təqdim olunub.

Sonda “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 2025–2030-cu illər İnkişaf Konsepsiyası və Yol Xəritəsi”nin layihəsi və AMEA-nın Ümumi yığıncağının qərarı təsdiq olunub.